1939 ий
12
АВГУСТ
№ 69 (568)
Акше 5 ыр.

9-ше ИИ ЛЕКТЕШ

Чыла эллысе пролетарий-шамыч, ушнызал

Ӧрвезе коммунист

ВЛКСМ Марбоком ден Горком орган

Первый созыв Марийский АССР Верховный Советын Кокымшо Сессийжым созыватлыме нерген
МАРИЙСКИЙ АССР ВЕРХОВНЫЙ СОВЕТ ПРЕЗИДИУМЫН
УКАЗШЕ

Марийский Автономный Советский Социалистический Республика Верховный Советын Кокымшо Сессийжым 1939 ий 20 августышто, Йошкар-Олаш созыватлаш.

Марийский АССР Верховный Совет Президиумын председательже КАВАЛЕРОВ.

Марийский АССР Верховный Совет Президиумын секретарьже КУКИН.

1939 ий 7 август.
Йошкар-Ола, Совет-шамыч Пӧрт.

МЕСТНЫЙ СОВЕТЛАШКЕ САЙЛЫМАШЛАН ЯМДЫЛАЛТМАШТЕ АГИТАЦИОННО-МАССОВЫЙ ПАШАМ КУМДАН ШАРАШ

РСФСР Верховный Советын Кокымшо Сессийже „РСФСР шемер-шамычын депутатыштын краевой, областной, окружной, районный, городской, сельский да поселковый Советлашкышт сайлыме нерген Положенийым" утвердитлен.

Шуышаш сайлымаш—пешкугу политический кампаний. 170 миллионан советский калык шкенжын эн сай представительже-шамычым, Ленин—Сталин партийлан преданный ен-шамычым государственный властьын органлашкыже сайла. Тиде сайлымаш шемер-шамычым большевистский партий йыр эше утларак сплотитла; калыкын морально-политический единствожым, Кумышо Пятилетка планым темышаш верч кучедалаш ямде улмыжым умбакыжат пенгыдемда.

Шемер-шамычын депутатыштын местный Советлашкышт сайлымашлан образцово ямдылалташ—коммунистический партийын ушанле да активный помощникше улшо Ленинско-Сталинский комсомолын почетный задачыже. Местный Советлашке сайлымашлан ямдылалтмашым молодежын да пӱтынь шемерын производственный пашажым умбакыжат нӧлталмаш дене сочетатлаш—комсомолын теве лозунгшо. Масса коклаште агитационный пашам кумдан шараш—комсомольский организаций-шамыч ончылно кугу пана.

СССР Верховный Советыш да союзный ден автономный республикласе Верховный Советлашке сайлымаште комсомол активно участвоватлен да кугу политический опытым налын. Верховный Советлашке сайлымаште политический агитацийын тӱрлӧ формыжо шкенжым моткоч сайын оправдатлен. Тиде опытым шуышаш кампанийыште использоватлен, чыла агитационно-массовый пашам кӱкшӧ идейно-политический уровенеш эртарыман.

Агитацийын тӱрлӧ формыжым движенийыш конден, СССР Сталинский Конституцийым, РСФСР Конституцийым да МАССР Конституцийым, шемер-шамычын депутатыштын местный Советлашкышт сайлыме нерген Положенийым пӱтынь шемер массылан комсомольский агитатор, пропагандист, активист-шамыч чарныде умылтарышаш улыт.

Шушаш сайлымаште теве мо главный: местный Советлашке социалистический отечествын ушанле енже - шамычым, мемнан великий партийлан да гениальный вождь Сталин йолташлан шкенштын преданностьштым ончыктышо ен-шамычым сайлаш.

Шемер-шамычын депутатыштын краевой, областной, окружной, районный, городской, сельский да поселковый Советлашкышт сайлымаш комсомольский организаций-шамычлан серьезный политический экзамен лиеш. Тушто, кушто партийный организаций уке, комсомольский организаций-шамычын ответственностьышт особенно кугу. Вет тыште чыла умылтарымаш паша дене да тыгак организационный паша дене комсомольский организаций-шамыч большевистский руководитлымашым обеспечитлышаш улыт.

Агитационный пашаш сай комсомолец-шамычым выдвигатлыме, вийым правильно расстановитлыме шотышто ВЛКСМ организаций-шамычлан сайын шоналтыман. Избирательный комиссийлаште да избирательный участклаште паша ышташлан эн сай ен-шамычым подбиратлаш партийный организаций-шамычлан комсомольский организаций-шамыч полшаш обязан улыт.

Советлашке шушаш сайлымаш элыште массын политический активностьшым эше утларак нӧлталеш, ВКП(б) XVIII с'ездын решенийже-шамычым шуктышаш верч социалистический соревнований утларак кумдан шарла, а масса коклаште сайын шындыме агитационный паша сайлымаште коммунист ден беспартийный-шамыч блокын сеҥымашыжым обеспечитла.

Йошкар-Оласе Марийский строительный трестын пашазыже-шамыч коклаште заемлан подпискым тӱҥалмын первый кечыштыжак 59 тӱжем тенгеашым шарыме.
Снимкыште: 2-шо строительный участксе пашазе-шамыч заемлан подписатлалтыт.
Фото С. Чуршуковын.

КУАНЕН ПОДПИСАТЛАТ

Заем уполномоченный Бастраков йолташын Кумышо Пятилетка заем нерген колхозник-шамыч коклаште сайын умылтарымыж дене „Йошкар кече" колхозын членже-шамыч 3865 тенгеашлан подпискым ыштышт да 475 тенге оксам тунамак тӱленыт.

„Дружба" колхозышто 1290 тенгелан, Ленин лӱмеш колхозышто 1560 тенгелан, „Трудовик" колхозышто 1450 тенгелан подписатлалтыныт.

Тыгак „Юледӱр" колхозыштат колхозник - шамыч 2300 тенгелан подписатлалтыч.

В. Загайнов

КОК КЕЧЫШТЕ 2000 ТЕНГЕ

„Ушемнур" колхозысо (У-Тор'ял район) колхозник ден колхозница-шамыч СССР СНК-ын Кумышо Пятилетка заемым (кокымшо ий выпуск) лукмо нерген постановленийжым лудмекак у заемлан 1700 тенгеаш подпискым ыштышт.

Колхозын стахановецше 65 ияш Торощин Гаврил—„шкенан пеледше родинан умбакыже пенгыдеммашкыже мыят шкемын уто средствам 25 тенгем пуэм", —манын подписной листеш подписатлыш.

Комсомолец агитатор Ф. Чулков йолташ, колхозын председательже В. С. Егошин да Якимова Нина йолташ-шамычын тыршымышт дене кок кечыште у заемлан подписка 2000 тенгеш шуын.

И. В. Егошин.

ИК ТЫЛЗАШ ПАШАДАРЫМ ПУАТ

Марийский АССР Совнаркомысо пашазе ден служащий-шамыч Кумышо Пятилетка заемлан (кокымшо ий выпуск) дружнын подпискым ыштышт. Нуно чыланат ик тылзаш пашадарлан подпискым ыштеныт. Чылаже 19295 тенгелан подпискым ыштыме.

И. М. Александров.

СОВЕТСКИЙ СОЮЗЫШТО

ЭРГЫЖ-ШАМЫЧ ДЕК УНАЛЫКЕШ МИЕН

ВОРОШИЛОВ. Первый Отдельный Краснознаменный армийыште ныл изак-шоляк Михайленко служитлат. Нуно чаcтьыште эн сай улшо орудийный расчетым составлятлат.

Тиде кечылаште Хасан ер дене японский самурай шамычым шалатымылан идалык темме пайремым пайремлаш нунын ачашт —колхозник Андрей Николаевич Михайленко миен. Частьыште митинг лийын. Командований да красноармеец - шамыч пламенный патриот — изак-шоляк Михайленкон ачаштым шокшын вашлийыныт.

СОРЕВНОВАТЛАШ ТӰҤАЛЫТ

Советский Союзын эн сай теннисистше-шамыч 18 августышто Ленинградыш погынат. Куд кече жапыште нуно 1939 ийлан чемпион званийым завоеватлышашлан соревноватлаш тӱҥалыт.

Снимкыште: Хасан ер дене лийше бойышто участвоватлыше, боевой да политический подготовкын отличникше, орудийын командирже, комсомолец В. А. Малышев. Японский захватчик-шамыч ваштареш кредалме жапыште геройствым проявитлымылан Малышев йолташым Красное Знамя орден дене наградитлыме.

УКРАИНЫСЕ ШКОЛЬНИК-ШАМЫЧЫН СОРЕВНОВАНИЙЫШТ

ХАРЬКОВ. Кум кече жап Харьковский „Динамо" стадионеш Украинысе школьник-шамычын республиканский физкультурный соревнованийышт эртаралте. Тушто 300 утла школьник участвоватлен.

Соревнований лаште украинский шуко у рекорд-шамычым (школьник-шамычлан) установитлыме. Киевский школьник Перлов 100 метран дистанцийым 11,5 секундышто куржын.

ПОГРАНИЧНИК-ШАМЫЧЫН ВЕЛОПРОБЕГЫШТ

СВЕРДЛОВСК. 6 августышто Заозерная сопка—Западный граница велопробегыште участвоватлыше - шамыч Свердловскыш толын шуыныт. Оласе шемер-шамыч нуным шокшын вашлийыныт. Велосипедист-шамыч пенгыдын каласышт, чот нуно Москвашке 18 августышто толын шуыт. Кызыт пробегым ончыктышо графикым 8 суткалан ончылтымо.

ДВОРЕЦ СОВЕТОВ-лан ЗАКАЗ

ДНЕПРОПЕТРОВСК. Молотов лӱмеш Днепропетровск завод Ленин статуйлан пьедесталым ямдылаш заказым налын. Тудо Москваште Дворец Советовым увенчатла. Пьедесталын нелытше—8.600 тонна. Тыгак завод Дворецын главный вход секцийлан 23.600 тонна нелытан конструкцийым ыштан тӱҥалеш.

Шемерын великий вождьшо да учительже Сталин йолташ, марксистско-ленинский теорийым развиватлен да ончыко наҥгаен, ВКП(б) XVIII с'ездыште шке докладыштыже государство нерген вообще, да особенно социалистический государство нерген марксистско-ленинский ученийым у, высший ступеньыш нӧлтен.

Сталин йолташ партийлан, да уло советский калыклан коммунизм верч кучедалмаште социалистический государствын рольжым да значенийжым сайынрак осознатлаш, капиталистический окружений условийлаште социалистический государствын задачыжым осознатлаш полшен.

Мемнан газетым лудшо-шамычын государство нерген вопрос дек кугу интересыштлан лийын, редакций тиде тема дене икмыняр беседым печетлаш шона.

ГОСУДАРСТВЫН ЛИЙМЫЖЕ

Государствын сущностьшым умлашлан, тудын кузе лиймыже нерген палаш кӱлеш. Курымлашке шеҥгек ончалына гын, ме убедитлалтына: государство эреак огыл лийын. Еҥ-шамыч тӱжем ий дене государство деч посна иленыт. Кунам айдеме айдемым угнетатлымаш лийын, угнетатлыме орудий улшо государстват лийын. Угнетатлымаш форма-шамыч вашталтыныт — государствынат форма-шамычше вашталтыныт.

1919 ийын 11 июльышто Свердловский университетыште „Государство нерген" В. И. Ленинын лудмо лекцийыштыже (Ленинын соч. ончо, том XXIV, стр. 362—377) читатель государствын лиймыже да развиватлалтмыжын всесторонний научный обоснованийжым муын кертеш.

Кунам да кузе государство лийын?

Первобытно-общинный строй годым государство уке ыле, да тудын кӱлешлыкшат лийын огыл. Тунам производствын орудийже да средствожо посна еҥ-шамычын огыл, а общинын собственностьыштыжо лийыныт.

Айдеме-шамыч природын вийже дене, хищный животный дене да илашлан средствым мумаште шкетын кучедалын кертын огытыл, вет производствын орудийже да характерже пеш примитивный улыт ыле.

Шужен колымо деч, хищный животный але пошкудо община-шамыч деч аралалтшашлан еҥ-шамычлан пашам пырля ышташышт логалын. Пырля нуно емыжым погеныт, колым кученыт, охотыш коштыныт, жилищым ыштеныт, пырля нуно пошкудо община-шамычын нападенийышт деч шкеныштым араленыт.

Производствын средстважлан да продуктлан общий труд да общий собственность лийын, тыгеже эксплуатаций лийын огыл, эксплуататор да эксплуатируемый-шамыч лийын огытыл, класс-шамычат лийын огытыл. Тыгеже подчиненийыште кучашлан да пызырашлан иктат лийын огыл, садлан ни армий, ни тюрьма, ни карательный орган-шамыч кӱлын огытыл. Тунам государство уке ыле.

Рабовладельческий общество годым айдем-шамычын илышышт йӧршеш вес семын сложитлалтын. Рабовладелец производствын средстважлан да тугак производствын пашаеҥжылан — куллан оза лийын, кудым рабовладелец вольык семын ужален, налын, пуштын кертын. Производство процессыште обществын чыла членже-шамычын общий да свободный трудышт уже лийын огыл. Кул-шамычым принуждатлыме труд господствоватлаш тӱҥалын. Производствын средстважлан да продуктлан общий собственность олмеш частный собственность лийын.

Общество враждебный класс-шамычлан шелалтын: рабовладелец-шамычлан да кул-шамычлан, эксплуатируемый большинстволан да эксплуататорский меньшинстволан, нужналан да поянлан, полноправныйлан да правадымылан. Нунын коклаште моткоч пӱсӧ классовый кучедалмаш тӱҥалын. Шкенжын армийже дене тюрьма, карательный орган-шамычше дене государство лийын. Государство угнетатель - шамычын интересышт аралашлан да угнетенный-шамычым повиновенийыште кучашлан лийын.

Тыге паша рабовладельческий строй годым ыле, тыгак **феодально-крепостнический** строй годымат ыле, кунам господствующий класслан крепостник - помещик, феодал класс-шамыч улыт ыле. Нуно тунам уже населенийын большинствожым составлятлыше крепостной кресаньык-шамычым моткоч чот эксплуатироватленыт.

Кызытат чыла капиталистический эллаште паша тыгак. Капиталист-шамыч — тиде эксплуататор, поработитель-шамыч, тиде господствующий класс. Капиталистический эллаште пашазе-шамыч тиде капиталын правадыме кулжо-шамыч. Капитализм годым кресаньык-шамычат тыгак эксплуатироватлалтыныт; капиталистический обществыште нунылан—йорлылык, шужымаш, разоритлалтмаш, колымаш.

Капиталист-шамыч ден пашазе-шамыч коклаште моткоч пӱсӧ классовый кучедалмаш каен шога. Кресаньык-шамыч пашазе-шамычын вуйлатымышт почеш шкеныштын угнетательышт ваштареш кучедалыт.

Капиталистический государствыласе власть-шамычын орудийышт пашазе-шамычым да чыла шемер калыкым чудовищный свирепость дене подавлятлат. Тюрьма, жандармерий, тайный полиций, вӱран фашистский террор, виселица-шамыч, лӱйкалымаш моткоч чот действоватлат.

Ятыр государствылаште буржуазий шкенжын слабостьшым да угнетенный-шамычым буржуазный демократийын тошто метод-шо-шамыч дене сорлыкышто кучаш лийдымым чувствоватлен, фашизм дек, изуверство, насилий, вӱран террор, культура пытарымаш фашистский метод-шамычыш переходитлен. Но фашизм орышо семын кеч кузе толаша гынат, садак шӱшӧ капитализмым тудо арален кӧден ок керт. Фашистский государство тугак пытаралтеш, кузе изи кучка паразит-шамыч кидыште угнетений орудийлан служитлыше кеч могай государство пытаралтын.

Государствын сущностьшым умылашлан Сталин йолташын тидын нерген XVIII партс'ездыште ойлымыжым шарналташ кӱлеш.

Сталин йолташ ончыктен, что эксплуататор - шамыч государствын тудын внутренний (главный) — эксплуатироватлалтше большинствым сорлыкышто, подчиненийыште кучаш функцийже ден пырля але эше вес функций—внешний (главный огыл) уло — моло государство-шамычын территорийышт счетеш шкенжын, господствующий классын территорийжым кумдангдаш, але шке государствын территорийжым вес государство-шамыч могырым нападатлыме деч аралаш. „Тыге паша, — Сталин йолташ ойлен, — рабовладельческий строй ден феодализм годым ыле. Тыгак капитализм годым паша шога".

И. Кирюшкин.

ОГПУ лӱмеш колхозын (Йошкар-Ола район) стахановкаже-шамыч— М. В. Мухина ден А. П. Барабанова тӱредмаште паша нормым эреак 185 процентлан темат. Фото С. Чуршуковын.

КОМСОМОЛЕЦ-ШАМЫЧЫН САЙ ПОКАЗАТЕЛЬЫШТ

Уржам тӱредаш тӱҥалмын первой кечылаштыжак ме кумда колхозный массым социалистический соревнований ден авалтышна. Чыла комсомолец, комсомолка, несоюзный молодежь соревнованийыш ушнен пашам виян ышташ тӱҥальыч.

Теве Е. Кукарова, М. Козырева паша нормым утыж дене темен шогаш налме обязательствыштым честь дене шуктат. Кечылан 150—120 процент—нунын показательышт.

Тыгай сай примерым мемнан колхозышто лу дене ончыкташ лиеш. В. Козырева, А. Козырев тыгак паша нормым утыж дене 178—210 процентлан темат. Колхозница Полякова нормым 200 гыч 250 процент марте тема.

Пашам стахановски ыштыме дене пырля ме массовый пашамат ыштена. Ончыл колхозласе стахановец-шамычын опытышт нерген газетла гыч тӱрлӧ статьям лудедена. Международный положений нерген умылтарен шогена.

М. Козырева,
„Родина" колхоз (Роҥго район) первичный комсомольский организацийын секретарьже.

НОРМЫМ ЭРТАРЕН ТЕМАТ

Уржам тӱредмаште „Окаш" колхозышто (Кужеҥер район) колхозник ден колхозница-шамыч Д. Т. Кошкина, А. К. Зверева, А. Глушкова 0,15 га олмеш, 0,19 га гыч тӱредыныт. Кылтам пидмаште А. А. Горохова, М. Кошкина, Д. Т. Кошкин, А. К. Зверева паша нормым 135 процентлан теменыт.

Машина дене тӱредмаште Блинов Феоктист, Кошкин Федор, Новиков Михаил паша нормым эреак 100—130 процентлан темен шогат.

А. Кошкин.

* * *

Тыгак „Новый ключ" колхозышто (Роҥго район) колхозник ден колхозница-шамыч—А. С. Петухова, А. Е. Волкова, Т. Петухова, да молат кид дене тӱредмаште паша нормым 150 процентлан темен шогат.

Паша жаплан колхозышто йоча яслым организоватлыме.

В. Загайнов.

540 КЫЛТА МАРТЕ ПИДЫТ

Социалистический соревнований пашан успехшым решатла. Тидым „Ушнымаш" колхозын (Морко район) колхозникышт пеш раш палат, садланак чыла пашамат соревноватлен ыштат. Комсомолка-шамыч Михайлова Лиза ден Николаева Тоня ваш соревноватлен 350 олмеш 490—540 кылтам пидыт. Тыге кечаш паша норма эреак 143—155 процентлан темалтеш.

Михайлова ден Николаева йолташ-шамыч каныме жапыште колхозник-шамычлан газетым йӱкын лудын умылтарат.

С. Кузнецов.

ВЛКСМ ОРГАНИЗАЦИЙЫН ПАШАЖЫМ САЕМДЫМАН

Комсомолец-шамыч несоюзный молодежым, колхозник-шамычым паша ыштымаште вӱден кайшаш, пашаште примерым ончыктышаш улыт. Но „У Нольо" колхоз пеленсе (Кужеҥер район) первичный комсомольский организаций (секретарь Петров) тиде пашам йӧршеш монден.

Комсомолец-шамыч коклаште дисциплина лушкыдо. Комсомолец Якимов Степан колхоз деч ӧрдыштӧ коштеш. Комсомолка Каменщикова библиотекарь улам манын тӱредашат ок лек да библиотекарьланат пашам ыштымым чарнен.

Колхозышто культурно-массовый паша ок ышталт. Садланак колхозышто уржа тӱредаш пелыж наре утла уло.

Кужеҥер райкомоллан тиде комсомольский организацийым кызытак йол ӱмбак шогалтыман.

П. Поликарпов.

Колхозник-шамыч куанен лудыт

Соколов Иван Ильичын бригадыштыже тӱредме жапыште кажне кечын боевой листовка лектын шоген. Тиде боевой листовка пашаште стахановец-шамычын паша опытыштым, пашаште йогыланыше, пашаш лектыдыме еҥ-шамычым ончыктен. Листовкым лукмаште инициативым комсомолец-шамыч проявитленыт. Листовка лукмаш колхозник-шамычлан пеш келшен.

В. Рожкин.
„Йошкар Урем" колхоз, Пектубай район.

15 тонна силос

Шукерте огыл „У корно" колхоз (Шернур район) 15 тонна силосым оптыш. Колхозын фермысе вольык-шо-шамыч корма дене тӱрыс обеспечитлалтыт.

И. П. Соломин.

ЛИТЕРАТУРНЫЙ СТРАНИЦА

ВУЧЫМАШ

Молан, от лек мо, Нина, таче
Тура вӱд серыш вашлияш?
Ала тылат ок келше каче,
Саҥлан от шоно тыш толаш?
Вӱд серыш—кӱшкӧ шогалам да
Вӱд толкын модмым ончалам;
Вӱд толкын модмым мый ужам да
Шӱм вургыж тыйым вучалам.
Кайдалге теҥгыз гай каваште
Йӱлен волгалтыт щӱдыр-влак.
Пеш писе йогын вӱд ӱмбаке
Той ӱмылкаштым йоктарат.
Пеш тымык, тымык сай игече,
Теҥгечсе гаяк умыр кас.
Чон йӧраталын нимо дечын
Вучем мый тыйым вашлияш!

В. РОЖКИН.

Кадам, июль, 1939 ий.

ЛИРИКА

Кажне часын улына ме яндe,
Шем тушман
Пижше велә тек.
Жап шуэш,—шочмо эл мланде
Каласа:
— Походыш лек!
— Ужатал,—
Манам тылат мый,
Мом тунам тый пелештет?
Эндалат дыр, шупшалат дыр,
Да иктаж мом пӧлеклет.
Пӧлеклет гын, шовычетым
Тӱрлыманым пӧлеклал.
Пелештет гын,—шӱм оетым
Нанграем костенечла.
Мый бойлаште эмганем гын,
Шовычет ден чот пидам.
Адакат тӧрштен кынелын
Шем тушман ӱмбак куржам.

Анатолий БИК.

1939 ий, июль. Горький.

ШЕМШЫДАҤ ПАСУ

Кеҥеж годым тый ош нурым ужынат мо,
Мамык семын оваралын ошын койын
пеледеш,
Пешак сылне шемшыдаҥын пеледалтме,
Муй пуш семын тамлын-тамлын
ӱпшалтеш.
Тыгай годым шарнем мые ӱстел тӧрым—
Йошкаргалын кӱйшӧ тамле ош мелнам,
Шемшыдаҥым солен шогышо моторым,
Мотор шурным лӱшкыкталше мландынам.

ОСМИН ЙЫВАН.

ЙОШКЫН

Сур пуракым тӱргыктен,
Урем корно дене
Тарантас кудал волен
Ик кеҥеж кастене.

Ямшык олмышто шинча
Койышланыл каче,
Эркын воштылын онча
Картуз нер йӱмачын.

А плетенкышто шинча
Вачыжым тарватыл
Шоҥго рывыж гай коча,
А воктенже—вате...

Теве имне савырнал
Пурыш ик капкашке.
Кинде шувышым нумал—
Чыланат омсашке.

Молан толмым палымек
Уло еш кожганыш.
Толшо-влак кочмек-йӱмек
Пашаштлан тарванышт.

Туларта тулар марий,
Туларта тулаче:
„Айда подыл, Варварий,
Уда огыл каче".

—„Уда огыл качыдат
Сынже-кунжо чапле.
Только молан ӱдыр-влак
Тудым огыт жапле?

Только молан нигедеч
Шында кӱшкӧ шкенжым?
Ом кай, ом кай койшыж
верч,
Ом шогал воктенже".

Чеверга тулар марий,
Чеверга тулаче.
Онча ширгыж Варварий,
Вуйым сакыш каче.

Вожылмеке мом ойлаш:
„Сайын кодса таче..."
Ынде вигак вес капкаш
Савырале каче.

Уна семын адакат
Вашлиялыт нуным.
Коктынат пеш тулартат,
Только муыт ли куным?

„Уда огыл качына,
Йыр печан оралте.
Айда подыл, Тачана,
Шуко ит сӧрвалте".

Рӱза вуйжым Тачана,
Аракам шӱкале,
Раш ончале тӱсленак,
Вот ойлаш тӱҥале:

„Единоличник качыда...
Да коштан тугае.
Кеч кузе те темлыза
Мый тудлан ом кае.

Мыйын уло йолташем,
Тракторист-ударник.
Мом тудлан каласымем
Але ялт ом шарне?"

Колышталыч йышт гына
Ачаж ден аваже.
Шерылтен пондаш тупкам
Пелешта ачаже:

„Кӧ гын йолдырге коштеш
Уремла воктене,
Кӧ паша дечын шылеш
Тӱрлӧ амал дене,

Тыгай еҥым нигунам
Мый ом ыште веҥым.
Лийже веҥе куатан,
Моктышаш айдеме."

Тиде ойлымо шенгечын
Шылын лектын каче.
А почешышт тарванат
Тулар ден тулаче.

Лывыжген тулар марий,
Лывыжген тулаче.
Нимомат ышташ ок лий—
Кумыл ӱлнӧ качын.

Кодыт ял-влак шеҥгелан,
Икте почеш весе.
Ох! Пелашым тыгайлан
Муаш пешак йӧсӧ.

КАЗАКОВ МИКЛАЙ.

Июль, 1939 ий.

КИТАЯНКА

Ял ӱмбак кӱзен энгер гыч
Ош чал тӱтыра,
Уло ялым шовыр денже
Иктыш пӱтыра.
Эр южеш нерен пушенте,
Агытан мурен.
Самурай отрядше дене
Ялышке пурен...
Вик кӱзен пожарын тулжо:
Волнык, сурт йӱлат...
Иыр пӱрген винтовкын дулжо
Тулым еҥ ӱмбак...
Поро верч толеныт клатым,
Йӱныт аракам.
Мыскыленыт ӱдыр-ватым,
Лупш „вӱчкен" йочам.
Требытленыт партизаным
Кидыш кучыкташ...
Лектын ончык китаянка
Кудло кумияш:
„Самурай-влак! Мыйын эргым
Кокыт партизан.
Моктанем мый—нуно элым
Улыт сай ӱшан.
Тиде шакше пашаланда
Ӱчым сай шуктат.
Тендан дечын уло мландым
Йӧршын эрыктат!.."
Китаянка эркын йӧрлын,
Оҥ гыч вӱр чымен...
Партизан отрядыш ял гыч
Угыч вий ушнен...

* * *

Кечывал шушаш жап годым
Самурай вашеш,
Партизан отрядше толын,
Шалатен йӧршеш...

М. Н. БОЛЬШАКОВ.

Йошкар-Ола, июль, 1939 ий.

ЧАСТУШКА-ШАМЫЧ

Чевер мӧрын ош пеледышыже
Кызытат уло шинчаштем,
Стахановка йолташемже
Кызытат уло ушыштем.

* * *

Мемнан чодра пеш мӱндырнӧ,
Ужар вуйжо вел коеш.
Мемнан йолташ пеш мӱндырнӧ,
Сай саламже вел толеш.

* * *

Ломбо пеледыш пеледеш,
Ошын койын пеледеш.
Колхозникын илышыже,
Кажне кечын уланеш.

ГЕОРГИЙ ЕФРУШ

АЧА-АВА

(ОЙЛЫМАШ)

Рӱмбалгаш тӱҥалеш ма, уке ма, колхоз ял угычын пожалтеш. Кечывалым пасушто трактор але тӱредме машина мӱгырен гын, кастене малаш вочшо ялым ший йӱкан гармонь чыгылта. Ӱдыр-шамычын вичкыж тӱрвышт гыч ныжылге мурo йога, коремыш, пасуш, чодрашке вошт шергылтеш... Тунам рвезе-шамычын койышланен воштылмышт чонетым тарвата. Тунам ерыште, я купышто онжым шарен, йывыртен воштылшо жаван йӱкшат онгайсырын ок шокто. Пуйто тудат воштылеш, пуйто тудат куанен модеш. Мом ыштет, кеҥеж!

Вот тыгеак, ик тымык кастене, Вачий Йыван капка ончылнысо кугу куэ йымалне, ятыр йӱд лиймешке ӱдыр-каче-шамыч юарлышт. Вара семын южышт мӧнгӧ ошкылыч, южышт тужакак кодыч, а к мыняр парже шке ужмо-колмыштым, ойыштым вашталтылаш пел могырыш коранҥыч. Пел могыр гыч ончышт коштшылан кас илыш моткоч сӧралэ! Тудо ужеш: тыштат пара, туштат пара,—шӱшпык семын вычмалтат. Мом кутырат—кӧ пала?

Теве мемнан Ану ден Чалыш Сакарат шангысекак окна йӱмалне шинчылтыт. Нуно таче велэ огыл, ынде кок кеҥеж яра касыштыш ты окна йӱмалан эртарат. Тӱрлыжат лийын, тӱрлыжат эртен. Ты окна йӱмалне Чалыш Сакар ик гана велэ огыл, шӱдӧ гана товатлен дыр:

— Ану, мый тый дечет молым марлан ом нал, молым иктымат йӧратен ом керт.

Но Сакарын тиде мутшо шкенжын кӧргӧ шонымыж деч кугун торлен шоген. Анум тудо ӱмасе деч вара вес семын, йӱштын онча. Коклан вашлиймыж годымат тӱжвал кумылжо дене гына пелешта. Ты кок ий жапыште тудо ятыр ӱдыр деке пернылын. Шуко ӱдырлан тудо шӱдӧ пачашан товат мутшым луген, а шояк ӱмылан шинчаже эре вес могырыш ончен, эре у тамым кычалын.

Сакар йӱашат, кӱлеш огылым ыштылашат йӧрата. Коло кок ийыш тошкалын гынат, колхозышто тудо пӱжалтмеш пашам ыштен огыл. Каныле, вияш пашам велә йӧратен. Кодшо ий шыжым рабфакыш пураш тӧчен кошто,—шот ыш лий. А йолташыже-шамыч испытанийым сеҥеныт, кызытат тунемыт. Тудо кок тылзе гыч куржын. Кум тылзе наре ӧрдыштӧ коштын-коштынат, адак ялыш пӧртылын. Ялыште тудым моктышо уке, вурсышо шуко. Ӱдыр-шамычат туддечын йӱкшаш тӱгальыч. Тудын шоякшылан ӱшаныше шагал.

Теве ынде тудо кылме чонжым Ану ончылан ырыктынеже. Але марте, чынак, Ану тудым йӧратен, мутшыланат ӱшанен. Но кызыт тиде чыла ваштал-тын.

— Сакар, шойыштметым кудалте. Мыйым тый ик гана ондаленат, ончыкшым ок логал. Мый кызыт мӱшкыран улам... — вигак каласен Ану.

Сакар иканаште ошем кайыш. Тудын капше мучко йӱштын-шокшын чучын колтыш. Ятыр мартен пелештенат ыш керт.

— Шойыштат вет, Ану?

— Шо ышташ мыйын чонем ок тошт. Тидым тый ыштет.

Тыге кок рвезе чон кок тӱрло нелылыкым нумалын ойырленыт.

Сакарын чонжо эре вургыжын. Тудын шояк ушыжо тӱрлымат шонен:

— Тиде мый денем лийын огыл дыр... Но марлан налаш гын, калык воштылеш. Анум мый пешыже омат йӧрате. Кузе ышташ? Ом нал лучо.

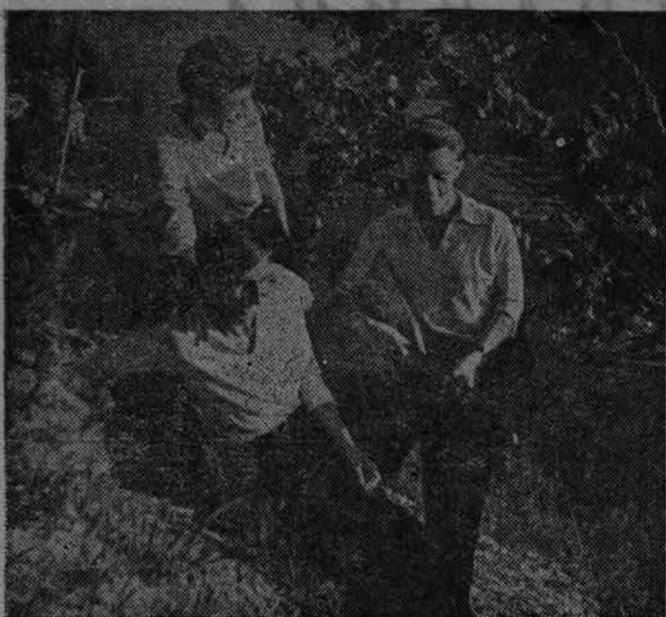
Сакар иктым шонен муын. Тиде шонымыжым тудо Анулан каласаш шонен коштын. Ик кастене, Анун ачаж ден аваже укешт годым, Сакар Ану деке пурен да тыгеракын пӱтыркалаш тӱҥалын:

— Ану, вот мый мом шонем. Тыйын эше изи... коккум тылзаш велэ... тудым иктаж йӧн дене пытараш кӱлеш. Тыгеже гын пырля ушнашат лиеш ыле, онгайрак ыле...

Тунам Анулан Сакар нигунам уждымо шакше айдемыла чучын, уло могыржо чытырналт каен.

— Тый лек мый дечем, лек, шакше пий!.. Мый тланет марлан нигунам ом кай, ит вучо! Тый мом ойлышыч, шарнет?.. Мый нигунам тыге ом ыште. Тудо шочеш, а тыйын, шучко чон, ача лиймет огеш шу гын, огешат кӱл. Тудын ачаже—илыш, тачысе илыш лиеш. А тый — тептердыме ача. Тый от пале — могай шерге лӱм ача ден ава!... Сакар, кае, мыйын шӱмем курымешлан тый дечет йӱкшыш...

Анун шочын аза, шочмо мотор гына эрге.

Поволжский Лесотехнический институтын студентше-шамыч чодра ден сплав союзын дом отдыхыштыже канат.
Снимкыште (шола гыч пурлашке): В. С. Родионов—4 курсын студентше, институтым тунем пытарыше да дипломым отличнолан защищатлыше М. И. Ионачев ден В. П. Севрюгин йолташ-шамыч.
Фото А. Овечкинын.

ВЕЧЕРНИЙ СРЕДНИЙ ШКОЛЛАН ПОЛЫШ КӰЛЕШ

Ӱмаште Йошкар-Оласе вечерний средний школа кугу успехыш шуын ыле. Преподавательский состав пашам начар огыл ыштен. Школышто 122 еҥ тунемын. Нунын кокла гыч 73 тунемшын вес классышке переводитлыме, 34 тунемшым шыже испытанийлан кодымо. Первый выпуск лийын. 10-шо классым 9 тунемше гыч 7 еҥ хорошолан сдатлен. Ходинская 10-шо классым чыла предмет денат отлично сдатлен сай аттестатым налын, тений Поволжский лесотехнический институтыш тунемаш пурен. 7-ше классым 11 гыч 9 тунемше сай сдатленыт. Захарова ден Гавринова чыла предмет денат отличнолан сдатленыт. Тений нуно 8-ше классыште тунемаш тӱҥалыт.

Вечерний средний школын кызытсе положенийжым ончалаш гын, паша пеш начар. Гороно 15 июльланак помещенийым пуаш лийын ыле, но але мартеат помещений уке. Тыгак преподавательский состават ок сите. Старший класслаште але марте ик предмет денат преподаватель ситышын уке. Гороно вуйлатыше Замятин йолташ школа директор Распопин йолташын йодмыжлан эре обещаний гына пуа.

Школышто тений 2 подготовительный, кум пятый, кокыт гыч 6-й, 7-й, 8-й класс-шамыч да икте гыч 9-й ден 10-й класс-шамыч лийыт. Тунемаш чылаже 250 еҥым утла налаш кӱлеш. Але марте 150 заявлений гына пурен.

Учебный принадлежность пеш шагал. Лачак 1500 теҥгеаш математический прибор-шамыч гына улыт. Учебник йӧршеш уке.

20 август гыч испытаний, 1 сентябрь гыч занятий тӱҥалеш. Тунемаш тӱҥалмеш жап кугун кодын огыл. Вечерний средний школын пашаштыже Горонолан, ВЛКСМ ГК-лан сер'езный полышым пуашышт кӱлеш. Школым тыгай положенийеш кодаш ок лий.

Иг. Рожкин.

Аксоматов комсомолец лӱмым ок оправдатле

„Волгенче" колхозын (Йошкар-Ола район) председательжылан комсомолец Аксоматов Владимирым сайлышт. Колхозник - шамыч Аксоматов комсомолец, мемнан колхозым сайын вуйлаташ тӱҥалеш шонышт. Аксоматов колхозник-шамычын доверийыштым ок оправдатле, тудын колхозшо шеҥгелне шӱдырна. Аксоматов йӱаш тӱҥалын, „Ильян кече", моло религиозный пайремышкат колхоз имне дене йӱаш кудалыштеш. Кызыт уборка жапыште колхозник - шамыч пасушто пашам ыштат, а Аксоматов арака дене тос лийын.

Н. Очетов.

47 ДИРЕКТИВЫН ИСТОРИЙЖЕ

Ончычем чевер тюбитейкым упшалше еҥ велосипед дене содор гына кудал эртыш. Тиде ВЛКСМ Мари-Турек райкомын пашаеҥже Семен Кузьмич Александров ыле. Олорский ял совет колхозласе первичный комсомольский организацийла гыч М-Турекышке пӧртылеш. ВЛКСМ Мари-Турек райком пашаеҥ-шамыч первичный организацийлаште чӱчкыдын лийыт манын семынем шоналтышым.

Нунын кудалыштме почеш паша результатыштым ончалына. Александров 25-июльышто Олорский ял совет „Палантай" колхоз пеленсе первичный комсомольский организацийышкат пурен лектын, секретарь Порфирьева денат 20 минут наре кутырен. „Палантай" колхоз пеленсе комсомольский организацийыште положений могай вара? Колхозышто 15 утла комсомолыш пураш шонышо молодежь уло. Нуным комсомолышко шупшмаш уке. Теве Порфирьев Ямет 1937 ий 24 ноябрьыште комсомолыш пураш йодмашым пуэн улмаш, таче мартеат пуртымо огыл. Т ы г а к Очеев Эвакинын 1938 ий 30 августышто пуымо йодмашыже ончалтде кия. 1939 ийыште ик еҥымат комсомолыш пуртымо огыл. Комсомольский организаций кушмо олмеш, шагалемеш велэ. Комсомол организацийын спискошто почеш 10 комсомолец шотлалтеш. Фактически 6 комсомолец гына уло. Очеев Кугерге—Ленинградыш дорожный строительствыш вербоватлалтын каен, а учет гыч снимаялтын огыл. Романов Алексей-Параньгаште с л у ж и т л а, учетный карточкыже делаште кия. Леонтьев Николай—Нартассыште шоферлан пашам ышта. Ямаев Алексеят пашам ӧрдыштӧ ышта. А комсомолец Леонтьев В л а д и м и р 6 тылзе ончычак окса подделке ыштымылан судитлалтын. Тудым алят комсомолецлан шотлат, комсомольский погынымашеш тудын преступлений пашажым ончен налме огыл.

Улшо комсомолец-шамычат колхозышто нимогай пашам огыт ыште. Колхоз вуйлатыме пашаште ик комсомолецат уке, комсомолец-шамыч стахановец радамыште огытыл. 1939 ийыште комсомольский погынымаш икана гына лийын. ВЛКСМ ЦК VIII пленумын решенийжым общий погынымашеш лончылымо огыл. Ик комсомолецат тиде решенийым огеш шинче. Комсомольский организаций уло гынат, „Палантай" колхозышто политико-массовый паша ок ышталт. Пырдыж газета 1939 ийыште кок номер велэ лектын.

Комсомольский организацийын секретарьже але рвезе, 1939 ий апрель тылзе гыч гына секретарьлан сайлыме. Р а й к о м о л пленумын членже. Пленум членлан сайлымекат тудлан полыш пеш чот лийман ыле, но Мари-Турек райкомолын пашаеҥышт, первояк секретарь Кошкин, Фоминых практически полышым олмеш, первичный комсомольский организацийлаш тӱрлӧ отношений, циркуляр колташ велэ пеш йӧратат. Санденак вет „Палантай" комсомольский организацийыш 1939 ийыште 47 директивный циркуляр миен, а паша верже гычат тарванен огыл. Мари-Турек райкомлан ончычак шке пашажым VIII пленум решенийже основеш перестроитлыман.

М. Яныш.

МОПР ЯЧЕЙКЫМ МОНДЕНЫТ

Маргосиздатын 1-й типографийже пелен 1930 ийыштак МОПР ячейка организоватлалтын. Тиде кужу жапыште пеш кугу пашам ыштал лиеш ыле. Но але марте МОПР ячейкын председательжат уке, ячейка бюрон членыштат нимом огыт ыште, лач членский взносым погымо дене гына успокаиватлалтыныт, да тудыжат пел ий ден да мойн ок погалт.

Мемнан родинан шемержe шамыч кажне кечын международный событийшамычым кугу вниманий дене эскерат. Газета-шамычым почын, мемнан советский молодежь да чыла шемер-шамыч Китайын героический калыкшын фашистский захватчик-шамыч ваштареш мужественно кучедалмыштым нерген, зарубежный элласе шемер-шамычын илышышт нерген у да у информацийым кычалыт, лудыт.

Типографийысе МОПР ячейка мом вара ышта? Фашистский элласе антифашистский молодежьын илышыже да кучедалмашыже нерген, коммунистический секций-шамычын да коммунистический Интернационалын пашашт нерген 1939 ий тӱҥалтыш гыч таче кече марте ик докладат, лекцият, беседат лийын огыл. Тиде тема дене радио дене лекций-шамыч ятыр лиедат, но МОПР ячейка радиом колыштмашым ик ганат организоватлен огыл.

ВЛКСМ комитет нимогай полышым ок пу. Комитет секретарь Е. Антонова йолташ—„мемнан шкенанат паша утымеш"—манын кошташ, а ончет гын, ВЛКСМ комитетшат нимогай пашам ок ыште.

МОПР ячейка бюрон членже Киршина йолташ—„мемнан вашке получка лиеш, вара тунам 1939 ийлан членский взносым тӱрыснек погена пытарем"—манеш. Но тидын дене МОПР ячейка ончылно шогышо паша чыла ышталтеш мо? Уке. Лекций, беседа, докладшамычым организоватлаш, тушто международный положений нерген с а й ы н умылтараш кӱлеш.

МОПР-ын ятыр ячейкыжешамыч фашистский тюрьмаласе политзаключенный-шамыч дене кылым кучат,—нунылан письмам возат. Тидым типографий пеленсе мопровский организацият ыштен кертеш ыле, лач желаний гына кӱлеш.

ВЛКСМ к о м и т е т л а н МОПР ячейкын пашаштыже конкретный полышым пуэн шогыман, тудын пашажым саемден, интернационально-воспитательный пашам вияҥдаш, конкретно руководитлен шогаш—тиде типографий пеленсе комсомольский организаций ончылно шогышо ик тӱҥ задача.

Ондре Васюк.

Институтлаште приемный испытаний тӱҥалын.
Снимкыште: комсомолец А. В. Видякин йолташ М. Горький лӱмеш Поволжский Лесотехнический институтыш тунемаш пураш химий дене приемный испытанийым эртымыже годым.
Фото А. Овечкинын.

Массовый паша самотекышто

Тапшер лудмо пӧрт (Роҥго район) ялыште массово-политический пашам ыштен шогымаште кугу рольым модшашыжым але мартеат умлен шуктен огыл. Избач Царегородцев Иван н и м о г а й к у л ь т у р н о - просветительный пашамат огеш ыште. Лудмо пӧрт пелен кружок-шамыч огыт организоватле, кунар улыжат шаланен пытеныт. Тиде пашам угыч тӱҥалшаш нерген иктат шоналтенат огыл.

Лудмо пӧртын инициативыже дене колхозный масса коклаште партий ден правительствын решенийжешамычым, международный положений нерген умылтарен шогыман ыле. Тидын нерген иктат огеш заботитле.

Лудмо пӧрт шке йыржe комсомольский активым организоватлен моштен огыл, паша планжат уке. Тений тиде лудмо пӧртыштӧ январь гыч тӱҥалын июльлан марте 5 избач вашталтын. Роно кадрым воспитатлыме пашаште нимомат огеш ыште, избачлан кӧм верештын тудым колтылеш.

В. Загайнов.

ИНИЦИАТИВНЫЙ ИЗБАЧ

Шиньша ял совет пеленсе (Морко район) лудмо пӧртын вуйлатышыже Изергин йолташ эреак колхозник-шамыч коклаште лиеда. Бригадылаште тудо чтец-шамычлан полшен шога. Нунын пашаштым организоватла, паша планым ышташ полша.

Изергин йолташын инициативыже дене „Ушнымаш" колхозышто да моло вереат пасулаште пырдыж газета луктылтеш. Газетлаште колхозник-шамычын пашашт раш ончыкталтеш, критика ден самокритика кумдан шарыме.

С. Кузнецов.

Врид. отв. редактора— Я. И. МАЛИНОВ.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: Мар. АССР, г. Йошкар-Ола, Дом Советов, 4 этаж, комната № 70, телефон № 90.
Упол. Главлита Мар. АССР А—680. г. Йошкар-Ола, 1 типография Маргосиздата.